

Uvod (9-14) upoznaje nas s relevantnom građom za proučavanje svih segmenata urbanoga društvenog života zadarske komune, koja se čuva u zadarskom Državnom arhivu. Autor je posebnu pozornost usmjerio definiranju uloge, pravilima i zakonitostima u sastavljanju te općenito svrsi *inventara* kao pravnih dokumenata u zadarskoj srednjovjekovnoj komuni, koji su pohranjeni u navedenoj ustanovi u spomenutom fondu. Također upoznajemo opseg te građe. Tako autor donosi informaciju kako se u navedenom Arhivu inventari čuvaju u dva svežnja. Prvi svežanj obuhvaća ukupno devedeset i četiri inventara u razdoblju između 1325. i 1397., a drugi pedeset i osam inventara u razdoblju između 1400. i 1674. Kako je navedeno u *Predgovoru*, ti će inventari također biti objavljeni. Pismo inventara objavljenih u ovoj knjizi uglavnom je uredna i pravilna kurzivna gotica dok je jezik toga fonda, s obzirom na to da su ga sastavljale različite osobe, priređivaču bio veliki izazov. Većina inventara sastavljena je latinskim jezikom, sa svim fonetskim, morfološkim i sintaktičkim osobitostima uobičajenim za različite kancelarije s vidljivim utjecajem mletačke administracije, ali i lokalnoga romanskoga jezičnog idioma (uvjetno nazvanog zadarskim) i drugih italo-romanskih dijalekata. Uvodu slijedi *Prilog: tablica konkordanca inventara prema broju u izdanju i inventarnom broju* (14-17), te popis u kojemu su navedeni *Kratice i znakovi* (17-19) kako je uobičajeno u takvim izdanjima.

Naravno, najviše prostora zauzimaju *Transkripti inventara* (19-367), od kojih se objavljuju je prvih šezdeset nastalih u razdoblju između 1325. i 1385. Prilikom transkripcije pokušalo se biti što više u skladu s izvornikom te su tako poštovane sve paleografske i jezične osobitosti pojedinih bilježnika. U samom tekstu su u zagradama označene folijacije izvornika s uobičajenim oznakama recto (**r**) i verso (**v**).

Transkriptima slijedi *Index personarum* (367-407), odnosno prošireno kazalo imena u kojemu su doneseni svi oblici istih imena i prezimena koja se spominju u inventarima, s dodatkom priređivača koji je kurzivom naznačio zanimanja odnosno službe pojedinih osoba. U *Index locorum* (407-419) uz navedena mjesta navode se u kurzivu nazivi na "zadarskome", dok *Index rerum* (419-458) daje sve zabilježene varijante istih leksema.

S obzirom na činjenicu da je dosad objavljeno vrlo malo inventara, a imajući na umu kako je riječ o prvorazrednim povijesnim izvorima koje je nemoguće zaobići prilikom dubljeg proučavanja tematike svakodnevnog života i materijalne kulture, u razdoblju srednjeg vijeka, ali i kasnije, smatram da je knjiga neprocjenjiv doprinos hrvatskoj znanosti te da će se njome moći, uz povjesničare, služiti i sociolozi, etnolozi, lingvisti, kao i brojni drugi istraživači koji prepoznaju vrijednost podataka pohranjenih u tim izvorima. Također smatram da je potrebno nastaviti s izdavanjem navedenih fondova inventara, kako je i predviđeno u *Predgovoru*.

Goran Budeč

Nella Lonza i Zdravko Šundrica, *Odluke dubrovačkih vijeća od 1390. do 1392.*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnost, Zavod za povijesne znanosti u Dubrovniku, Zagreb-Dubrovnik 2005., 454 str.

U izdanju Zavoda za povijesne znanosti u Dubrovniku Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, objavljena je knjiga *Odluke dubrovačkih vijeća od 1390. do 1392.* koju je priredila povjesničarka Nella Lonza na temelju ostavštine Zdravka Šundrice, bivšeg djelatnika Za-

voda za povijest HAZU u Dubrovniku. Riječ je o ediciji koja donosi odluke Velikog i Malog vijeća te Vijeća umoljenih s kraja 14. stoljeća. Pripremajući transkripciju odluka dubrovačkih vijeća za tisak i uređujući njihov slog, priređivačica se koristila starijim izdanjima slične građe (I. Kr. Tkalčić i Josip Gelcich objavili su krajem 19. st. odluke vijeća za razdoblje od 1301. do 1379., a sredinom 20. st. Mihajlo Dinić je u izdanju Srpske akademije nauka i umjetnosti objavio one za razdoblje od 1380. do 1389.) i kritičkim primjedbama onih koji su se tim edicijama služili, zatim srodnim izdanjima i priručnicima takve građe u Italiji te, zbog konačnih redaktorskih i izdavačkih rješenja, istraživačkim iskustvom svojih kolega koji su radili na građi te vrste i poznaju njezinu strukturu.

Prijepisi odluka dubrovačkih vijeća za razdoblje od 1390. do 1415. nisu nikada dosad bili objavljeni, a njihova je zanimljivost u tome što sadrže sve odluke triju zakonodavnih institucija vlasti u Dubrovačkoj Republici. To su, ističe u uvodnom dijelu Lonza, knjige prvorazredne vrijednosti te se u historiografskim okvirima ubrajaju među temeljne izvore za proučavanje dubrovačke povijesti.

Odluke Velikog vijeća (koje se brinulo o izboru dužnosnika i donosilo propise trajne vrijednosti), Malog vijeća (koje je upravljalo aktualnim problemima) te Vijeća umoljenih (koje je nadgledalo državne i političke poslove), kao i drugi državni akti zapisivali su se od kraja 13. st. zajedno na listinama, što se pokazalo nepreglednim i urodilo velikim prazninama u nizu i numeraciji. Zato su se od kraja stoljeća njihove odluke počele izdvajati u zasebne arhivske serije koje su i danas jedan od najvažnijih i najčešće korištenih dijelova arhivskoga fonda Dubrovačke Republike. Zapisnike dubrovačkih vijeća pisali su kancelari u državnoj službi (*Andreas q. Dominici de Bononia, Alberto Bono iz Belluna, Antonio de la Maldura iz Bergama*), a njihovi rukopisi međusobno su se razlikovali po veličini i urednosti slova, ligaturama, dijakritičkim znakovima te brojem kratica.

Lonza je, na temelju dosad neobjavljenih svezaka (28. i 29.), iznijela oko dvije tisuće odluka raznolikog sadržaja koji na temelju rezultata glasovanja jasno pokazuju kako su se članovi nekog vijeća odnosili prema podnesenim prijedlozima. Ipak, naglašava kako te odluke ne daju jasnu sliku što je prethodilo tome da se neka tema stavi na dnevni red ili da se to izbjegne.

Svezak 28. sastoji se od četiri manja sveska koji donose popis dužnosnika, odluke Velikog i Malog vijeća te još neke sitnije zapise i bilješke za razdoblje od 1388. do 1390. Slične odluke sadrži i svezak 29. koji se također sastoji od četiri manja sveska. Slijed upisa u oba sveska je isti, a većina je odluka zapisana latinskim jezikom (tek su dvije odluke na mletačkom dijalektu talijanskog). Autorica je u transkripciji izvornih tekstova uglavnom zadržala kratice koje se pojavljuju u prethodno objavljenim izdanjima, primjerice, zadržala je oznaku "R" odnosno "Re" pri izboru dužnosnika u Veliko vijeće, budući da može značiti "remansit" i "recepit". Pravopisnu varijantu iz kancelarova rodnog idioma prenijela je doslovno, dok je gramatičke i sintaktičke pogreške (pogrješan padež, prijedlog, broj subjekta i predikata) označila na većini mjesta u tekstu. Aberacije u ispisu patricijskih prezimena autorica je svodila na najsličniji prezimenski oblik, uz oznaku o ispravci. Radi lakše pretrage traženog podatka kratke je oznake predmeta odluke prenijela s margine izvornika na lijevi rub teksta. Prekriženi dijelovi teksta u izvorniku stavljeni su u oble zagrade uz odgovarajuću redaktorsku oznaku. Zanimljivo je da je, za razliku od prijašnjih izdanja, autorica zadržala tekstove odbijenog protuprijedloga, a sve poradi preglednosti tijeka odlučivanja dubrovačkih

vijeća o pojedinom slučaju. Također je zadržala izvornu strukturu zapisnika, a odluke vijeća posložila kronološkim redom. Izdanje je opremljeno trima kazalima: osoba (*index personarum*), mjesta (*index locorum*) i predmetnim kazalom (*index rerum*). Uz toponime donosi se i njihov suvremeni naziv.

Odluke dubrovačkih vijeća od 1390. do 1392. izdanje je koje će sasvim sigurno olakšati istraživanje raznolikih tema koje su se tijekom 14. st. rješavale u dubrovačkim vijećima, jednako poradi osvjetljavanja nekih već poznatih činjenica, kao i poradi otvaranja novih znanstvenih pitanja.

Božena Glavan

The Laws of the Medieval Kingdom of Hungary, vol. 5, The Customary Law of the Renowned Kingdom of Hungary: A Work in Three Parts Rendered by Stephen Werbőczy (The "Tripartitum"), pripremili i preveli János M. Bak, Péter E. Banyó i Martyn Rady, Charles Schlaks, Jr., Publisher, Idyllwild CA, Department of Medieval Studies, Central European University, Budapest 2005., XLVIII+473 str.

Znamenito djelo kasnosrednjovjekovne latinske pismenosti i nezaobilazan izvor u proučavanju srednjovjekovnog društva, posebice običajnog prava, na prostoru Ugarskog Kraljevstva, koje ovdje ukratko predstavljamo, najnovije je kritičko izdanje koje je za tisak priredio i na engleski preveo tim uglednih europskih, odnosno mađarskih i engleskih, medievista. Radi se o djelu u historiografiji poznatom pod nazivom "Tripartitum", uglednoga i obrazovanog ugarskog pravnika ali i obnašatelja visokih državnih službi (protonotar, palatin), koje je od 19. stoljeća postalo nezaobilazan izvor u proučavanju ne samo ugarske povjesnice nego i prošlosti drugih zemalja u sastavu krune sv. Stjepana. Već sama ta činjenica upućuje na potrebu prikaza te knjige, a ponajprije stoga što su mađarski medievisti pripremili to izdanje surađujući s europskim, kanadskim i američkim kolegama i u skladu sa pravilima suvremene egdotike, dakle s opsežnim znanstvenim aparatom, uvodnim studijama te kritičkim izdanjem izvornog teksta i njegovim prijevodom na engleski jezik. Upravo ta činjenica od velike je važnosti jer svi oni koji dosad nisu rabili "Tripartitum" bilo zbog njegova latinizeta bilo zbog nemogućnosti čitanja mađarskog jezika, ovim izdanjem dobivaju mogućnost uvida u njegov cjelokupni sadržaj. No, valja pripomenuti da su se sami priređivači izdanja, svjesni težine zadatka, nerijetko konzultirali sa stručnjacima iz drugih zemalja kako bi prijevod što točnije odražavao latinski predložak, a kritički aparat bio što potpuniji. Tako u zahvali ističu doprinose pravnih ali i drugih povjesničara iz niza europskih zemalja i Amerike, a među njima i hrvatskih povjesničara Nataše Štefanec i Damira Karbića.

Kao što je u predgovoru izdanja tog djela istaknuo izdavač, radi se o petom svesku serije *Decreta regni mediaevalis Hungariae* (DRMH), a sami početci serije sežu dvadesetak godina u prošlost kad je sazrela ideja, okupljeni suradnici i započet rad. Prije petnaestak godina tiskan je prvi svezak u kojemu su objelodanjeni zakonodavni izvori iz razdoblja od 1000. do 1300. (DRMH1, ponovljeno izdanje Idyllwild 1999.); uslijedio je rad na pripremi i tiskanju drugog sveska sa zakonima iz doba dinastija Anžuvina i Luksemburgovaca (od 1301. do 1457., DRMH2, Salt Lake City 1992.), a potom i treći svezak u kojemu su prezentirani zakoni iz razdoblja Matijaša Korvina (od 1458. do 1490., DRMH3, Los Angeles 1996.). Werbőczyjevo